

23.12.2013

VAMMAISET NUORET JA TYÖNTEKIJÄKANSALAISSUUS – MIKÄ ESTÄÄ JA MIKÄ EDISTÄÄ OSALLISUUTTA

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltu vammaisten nuorten aikuisten työntekijäkansalaisuuden esteitä ja edellytyksiä. Työntekijäkansalaisuus tarkoittaa sitä taloudellista ja sosiaalista sidettä, jonka työ muodostaa yksilön ja yhteiskunnan välille. Työelämään kiinnittyminen on yksi nuoren aikuisen merkittävimpiä elämänvaiheita. Vammaisille nuorille työelämäkynnyn ylittäminen on usein paljon vaikeampaa kuin vammattomille nuorille.

Tutkimuksen aineisto koostuu 21 vammaisen nuoren ja 15 työnantajan edustajan haastattelusta. Haastattelumateriaali on käyty läpi aineistolähtöisen sisällön analyysin keinoin kiteyttämällä haastateltavien yhteistä ja yksilöllistä kokemuskertymää.

Nuorista vajaa puolet oli töissä ja loput olivat työnhakijoita tai opiskelijoita. Lähes kaikilla oli kuitenkin työkokemusta. Nuorten työllistymishistoriat olivat hyvin vaihtelevia. Jotkut olivat työllistyneet helposti, toiset törmänneet ennakkoluuloihin ja monet joutuivat todistelemaan osaamistaan enemmän kuin vammattomat nuoret. Nuoret työskentelivät pääosin tieto- ja sosiaalialalla. Työpaikat olivat suhteellisen esteettömiä ja nuorilla oli riittävät apuvälineet. Erityisesti tietotyössä vammalla oli hyvin vähän vaikutusta työtehtävien suorittamiseen. Työllistymistä edistäviä tekijöitä olivat hyvä koulutus, opintoihin liittyvä työharjoittelu, nuorten oma rohkeus ja aktiivisuus sekä työllistämistä ja työntekoa tukevat palvelut, kuten välittävät organisaatiot ja palkkatuki. Kehitysvammaisille nuorille työhönvalmennuksella on keskeinen rooli työtehtävien oppimisessa ja työtehtävissä suoriutumisessa.

Kelan tuki mahdollisti ratkaisevasti nuorten opiskelua ja työssäkäyntiä, mutta hakuprosessit koettiin raskaiksi. Nuorten mielestä pysyvää vammaa ei pitäisi jatkuvasti joutua todistamaan. Fysioterapian merkitys työkyvyn ylläpitäjänä korostui, ja osa oli joutunut kamppailemaan saadakseen riittävästi fysioterapiaa. Sekä nuorten että työnantajien mielestä työkyvyttömyyseläkkeen ansaintarajaa tulisi korottaa. Lisäksi toivottiin, että palkka- ja töidenjärjestelytuesta ja muista tukitoimista löytyisi helposti ja keskitetysti tietoa.

Haastateltujen yritysten päähuomio on nykyisen henkilöstön työssä jaksamisen tukemisessa ja työtehtävien mukauttamisessa. Suomessa on kuitenkin kasvava joukko yrityksiä, jotka ovat profiloituneet rekrytoimaan vammaisia työntekijöitä osana yrityksen monimuotoisuuspolitiikkaa.

Tutkimus: Vammaiset nuoret aikuiset työelämään – mikä edistää ja mikä estää osallisuutta.

Elina Ekholm, VTT, tutkija
Kehitysvammaliitto